

esc. ant. *gardr* 'un clos', gòt. *gards* 'casa', 'moblatge, eixovar'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Llull, Muntaner etc.

«Una dona, muller de un burguès, havia en son hostal un bell *jardí*, en lo qual havia molts arbres de diverses maneres --- tots fullats e florits ---; entrave so-
vén en aquell *jardí* per odorar les flors ---; mentre que ella anava per lo *jardí* --- en volentat li venc que entràs en una latrina que era en aquell *verger*, en la quan sentí molt gran pudor»; «los almogàvers van trame-
tre los dards --- que més de cent hòmens a cavall --- n'anaren en terra, dels francesos; e puis van --- esbutlar cavalls, que axí anaven entre ells com si anassen per un bell *jardí*», Muntaner (*Cròn.*, § 191, Casac. v, 79.3). En el seu segle el mot francès estava ja tan assimilat entre nosaltres que la *Questa de Reixac* no mostra escrúpol a servir-se'n per traduir el fr. *vergier*, al capdavant mot, *verger*, que en català era genuí, i se n'hauria pogut servir igualment el traductor; parlant d'una abadia que visiten: «entràren en un *jardí* --- e sí s'a<s>siguerán sota un arbre» (21.4).

Jardin és un mot francès que es propagà àmpliament a les llengües veïnes: fins i tot l'angl. *garden*, com ho mostra el tractament fonètic de la inicial (cf. *yard*), és manllevat del norm. *gardin* forma dialectal del fr. *jardin*, i no pas mot patrimonial heretat de l'anglo-saxó; i en romànic va passar a l'it. *giardino*, oc. merid. *jardin* («Près d'un *jardí*» inicial d'una lírica de Cerverí de Girona), port. *jardim*, cast. *jardin* (de data ben tardana en aquesta llengua, on no es troba documentat fins a fi del S. xv) (*DCEC*; també Nav. Tomás destaca aquesta absència en detallats despullaments del cast. ant., *Rom. Rev. Quarterly* xxxiii, 400).

En llatí el mot *hortus*, del qual és germà indoeuropeu el germànic *gard*, abraçava les dues nocions de 'jardí' i 'hort', i en la nostra antiga toponímia hi ha bastants compostos de *HORTUS* (*Horsavinyà*, *Hormoier*, *Hortafà*, *Hortells* etc.), però cap de *jardí*; d'altra banda sembla que *hort* no fou desbancat ben bé pertot en l'altre sign., jutjant per relíquies: a Menorca, per exemple, on en una heretat de las Ferreries hi ha el nom tradicional de *Hort de Son Padríciu* (mapa Mascaró), tot i que són uns jardins (i a mi ja em digueren *El Jardí de S. P.*, 1964). Per a la història del mot en romànic, cf. Arno Zipfel, *Die Bezeichngn. des Gartens im Gallo-Rom.* (Leipzig, 1943; c. Jud, *VRom.* ix, 238-43).

Entre les deformacions vulgars notem *lardi* a part de Mallorca, muntanyes del Nord (Artà, Capdepera, Son Cervera, Biniarix, Sóller, *BDLC* iv, 270). *Jardil* és propi de tota la zona de Dénia, arribant fins Ràfol d'Almunia i Callosa d'En Sarrià (1963): variant d'explicació bastant obscura: contaminació del cat. *hortal*? Del cast. *vergel*?

DERIV.: *Jardiner*; *jardineria*. *Jardinera* 'carruatge lleuger', Princ., i ross. (si bé a Pesillà ho canvien en *guimbarda*, veg.). *Jardinatge*; *jardineratge*.

1 Forma dialectal que amb valor literari sembla haver-se mantingut fins bastant tard; i el Prof. E. Serra Ràfols (1965) em fa notar que figura en el ms. de *Le Canarien* (S. xv) escrit de mà de Jean V de

Bethencourt, nebot del conqueridor de les Canàries.

+JARGÓ, 'llenguatge incorrecte, propi de certs grups a part', adaptat del fr. *jargon* (cf. *DCEC*, JERGA II); Fabra havia decidit ja adoptar-lo c. 1932: recordo que em preguntà què en pensava, estiguérem d'acord que ens feia falta, i sé que després el va usar (però va ser oblidat en el *DFa.*); algú havia dit *jargot* (1876, *DAG.*), però essent el producte d'un encreuament (amb *argot*) és menys respectable. També he usat els derivats *ajargonat* i *jargonesc*, que són útils. *Murriesc* i *argot* són de significat anàleg, però no ben igual: tots expressen matisos necessaris.

Jarra, V. gerra Jarret, V. garra i gerla Jaser ant., V. jeure

JASERAN, 'espècie de cota de malles', 'mena de malla per fer-la', pres del fr. ant. *jaseran*, més antigament *jazerenc*, que com el cast. *jacerino*, *cota jacerina*, semblen ser adaptació de l'ar. *ǧazā'iri* 'algerí', derivat de *al-ǧazā'ir* 'Alger', d'on sembla que s'havien importat aquestes cotes. □ 1.ª doc.: 1419 (*AlcM*).

Sovint en JoMartorell: «Los mantenidors prestament foren desarmats e tots 26 vingueren vestits ab sos *gesarans* e jaquetes, totes de una color e d'una *jayçó*, brodades d'orfebreria» (Ag. I, 315.12; *NCL* II, 148.20). Es comprèn que pogué haver-n'hi de material més o menys diferent de la malla, perquè altres cops precisa: «ab gipó de brocat carmesí, e sobre lo gipó un *gesaran* de malla» (Ag. I, 315); «ixqué vestit aquell dia Tirant ab un *gesaran* de malla e les mànegues de franja de or» (Ag. II, 7); «vestits ab sos *gesarans* e jaquetes», id. (§ 46).

També figura en JRoig: «Tot lo pensar / qual elles nen / quan marit prenen, / és sia noble, / —sehent ni noble, / si-s vol no tinga— / solament vinga / de gran linatge, / almenys paratge / o gentilea: / si té pobre, / si és orat, / —porte daurat / un *gesarant*, / vaja cantant— / no se n'esglayen, / ni gens desmayen, / si sab jugar <'ni que es jugui'> / un exovar / tot en un dia; / solament sia / d'antigua raça», *Spill*, vers 495: sembla doncs que així com el fet d'anar cantant pel carrer, el portar un *gesarant* d'or és propi d'home orat o de poc seny: entenc que perquè essent costosíssim fer un *jaseran* de malla d'or, i no tenint això cap utilitat defensiva (el que en tindria era fer-lo d'acer), no era cosa d'home de seny balafiar els diners així. Per a fonaments i discussió de l'etimologia, veg. *DCEC* (JACERINO).

Jasfós, V. jatsia (JA)

+JASIO, planta, pres del ll. científic *Iasione*. □ 1.ª doc.: 1798.

Cavanilles, *Obs.* (II, 337) porta *jasió de muntanya*, com a equivalent val. del ll. científic *Iasione montana*, fr. *jasion ondulé*; i *jasió fullós* 'jasione foliosa', planta pertanyent a la seva classe XIX (*Syngenesia*), que comprèn sobretot cards i plantes semblants, entremig de